

Bogo Zupančič

ŠTUDIJSKA LETA ARHITEKTA EDVARDA MIHEVCA

Študijska leta in prva arhitekturna dela arhitekta Edvarda Mihevca, čigar stoletnico rojstva smo praznovali leta 2011, iz časa pred drugo svetovno vojno še niso bila podrobno raziskana, čeprav se z arhitektom in njegovim opusom ukvarja nekaj del.¹ Prav tako ni kaj dosti (arhitekturne) literature o tem obdobju, v katerem se je arhitekt osebno in strokovno (iz)oblikoval. Pomagamo si lahko z izjavami in gradivom arhitektove vdove Ane Jontez Mihevc, ohranjenimi in dostopnimi dokumenti v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, Muzeju za arhitekturo in oblikovanje (v nadaljevanju MAO), Pokrajinskem arhivu Koper, evidencami na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani ter časopisnimi članki. Prav tako je za razumevanje študijskih let arhitekta Mihevca in razmer po drugi svetovni vojni na oddelku za arhitekturo Tehniške fakultete Univerze v Ljubljani, kjer sta vodilni pedagoški vlogi prevzela arhitekta Mihevc in Edvard Ravnikar, sošolca iz Plečnikovega seminarja, treba poznati razmere iz predvojnega obdobja, ko sta na šoli poučevala profesorja Ivan Vurnik in Jože Plečnik. Ali gre za nadaljevanje in/ali prekinitev arhitekturnega izročila in prakse? Razprava je namenjena pojasnjevanju in razčlenjevanju teh dejstev.

Uvod

Ustanovitev univerze leta 1919 v Ljubljani je dala nov polet arhitekturnemu dogajanju pri nas. Najzaslužnejši za ustanovitev oddelka za arhitekturo je bil arhitekt Ivan Vurnik. K sodelovanju je povabil ar-

¹ Življenje in delo arhitekta Edvarda Mihevca obravnavajo: Igor KALČIČ, *Edon Mihevc, arhitekt in učitelj ljubljanske šole za arhitekturo*, Ljubljana 1993 (tipkopis); Jasna KRALJ PAVLOVEC, *Edo Mihevc: urbanist, arhitekt in oblikovalec 1911–1985*, Ljubljana 1999 (magistrska naloga, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, tipkopis); Marko KOROŠIČ, *Zamejski opus arhitekta Eda Mihevca*, Gorica 2002; Tomaž BUDKOVIČ, Janez KOŽELJ, *Edo Mihevc. Vodnik po arhitekturi*, Ljubljana 2011. Pri navedbah arhitektovih podatkov in del pred drugo svetovno vojno je veliko netočnosti.

hitekta Jožeta Plečnika, ki je takrat učil na Obrtni šoli v Pragi in ki se je v nasprotju z arhitektom Maksom Fabianijem povabilu odzval. Med profesorjema Vurnikom in Plečnikom, ki sta z velikim navdušenjem začela poučevati na oddelku, so kmalu vzniknili nasprotja, tako da sta v začetku šolskega leta 1925/26 oblikovala vsak svoj seminar. Med študenti enega in drugega je bilo čutiti nasprotovanje, mimobežnost, če že ne prezir.² Če je bila glavna arhitekturna tema po prvi svetovni vojni iskanje narodnega sloga, se je arhitekturno dogajanje po Mednarodni razstavi dekorativne umetnosti in modernih industrij v Parizu leta 1925 spremenilo. Razstavo, na kateri so sodelovali tudi slovenski oblikovalci,³ so ločeno obiskali profesor na oddelku za arhitekturo Ivan Vurnik,⁴ profesor na Tehniški srednji šoli Rado Kregar, Plečnikovi študenti, vendar brez profesorja Plečnika, ki je udeležbo na razstavi tik pred zdajci odpovedal.⁵ Razstava v Parizu ni minila brez odmevov v domači strokovni in širši javnosti. Po obisku razstave, vendar postopoma in nekako po letu 1927, je profesor Vurnik postal, kot mu pravi arhitekturni teoretik Fedja Košir, zmerni funkcionalist,⁶ Plečnik pa vnet zagovornik načel klasične arhitekture, kar je v seminarju prenašal na svoje študente, ki so 16. maja 1927 skupaj s profesorjem odpotovali na študijsko ekskurzijo v Atene.⁷ Kot reakcija na profesorjev klasični pristop pri reševanju sodobnih arhitekturnih in oblikovalskih vprašanj je bilo vse večje, vendar prikrito navduševanje Plečnikovih študentov nad idejami Bauhauasa, arhitekta Le Corbusiera in drugih funkcionalističnih arhitektov. Posledica tega je bila, da je kar sedem Plečnikovih študentov med letoma 1929 in 1940 odšlo v Pariz na izpopolnjevanje

² Cf. e. g. Pavel GÖSTL, *Srečanja s stavbarji*, Radovljica 1996; Janko OMAHEN, *Izpoved*, Ljubljana 1976; Marko POZZETTO, *Plečnikova šola v Ljubljani*, Ljubljana 1996.

³ Cf. letno poročilo Tehniške srednje šole (*Izvestje za šolsko leto 1925./1926.*, Ljubljana 1926, pp. 14, 15): »Mednarodne razstave dekorativne in industrijske moderne umetnosti v Parizu (maj-september 1925.) se je udeležila tudi naša Ženska obrtna šola z vezaninami in aplikacijami in je bila odlikovana z zlato kolajno. [...] V decembru 1925. in januarju 1926. je imel prof. ing. arch. Kregar Rado za učence (učenke) zavoda vrsto predavanj o mednarodni razstavi dekorativne umetnosti v Parizu in posebej o jugoslovanski obrtni umetnosti in o naši udeležbi na razstavi v Parizu.«

⁴ Glej poročilo in komentar z razstave: Ivan VURNIK, Razstava dekorativnih umetnosti in modernih industrij 1925 v Parizu, *Dom in svet*, XXXVIII/7, 1925, pp. 243–250.

⁵ OMAHEN 1976, cit. n. 2, p. 236.

⁶ Fedja KOŠIR, *K arhitekturi*, III, Ljubljana 2007, p. 69.

⁷ Arhiv Ognjišča akademikov arhitektov, MAO.

k arhitektoma Le Corbusieru in njegovemu bratranču Pierru Jeanne-
retu, kar predstavlja mednarodni fenomen.⁸ Generacija Plečnikovih
študentov iz dvajsetih let prejšnjega stoletja se je šolala pod budnim
profesorjevim očesom,⁹ nekaj problematičnih študentov je ob delitvi
šole na Plečnikov in Vurnikov seminar v začetku šolskega leta 1925/26
Plečnik poslal k Vurniku,¹⁰ generacija Plečnikovih študentov iz trideset-
tih let¹¹ pa je zorela bolj svobodno, saj jih je kar šest po diplomi odšlo na
študijsko izpopolnjevanje v Pariz k arhitektoma Le Corbusieru in nje-
govemu bratranču,¹² medtem ko je bil iz prve generacije tam le Miroslav
Oražem, pa še ta se je bolj kot za arhitekturo zanimal za kiparstvo.¹³

Šolska leta

Čas, ko je arhitekt Edvard Mihevc začel osnovno šolanje, sovpada
s koncem prve svetovne vojne ter velikimi družbenimi in ozemeljskimi
spremembami na evropski celini. Dinamičen razplet dogodkov dokazuje-

⁸ Bogo ZUPANČIČ, Plečnikovi študenti pri Le Corbusieru, *Arhitektov bilten*, XL/185–187 [Docomomo Slovenija_100], 2010, pp. 30–35.

⁹ Generacijo Plečnikovih študentov iz dvajsetih let sestavljajo: Dragotin Fatur, Dušan Grabrijan, France Tomažič, Jaroslav Černigoj, Domicijan Serajnik, Emil Navinšek, Josip Trebše, Herman Hus, Karel Hus, Janko Valentinčič, Miroslav Oražem, Janko Omahen, Vinko Glanz, Aleksander Dev, Vinko Lenarčič, Jože Burgar, Maks Strenar, Josip Platner, Boris Kobe, Ciril Tavčar, Marjan Mušič, Gustav Ogrin in Ernest Franz. Ob delitvi šole na Plečnikov in Vurnikov seminar so iz prvega v drugi seminar morali preiti študenti, ki so navedeni pod opombo 10.

¹⁰ To so bili Janko Omahen, Herman Hus, Karel Hus, Jože Burgar, Josip Trebše in Josip Platner. Cf. POZZETTO 1996, cit. n. 2, p. 79. OMAHEN 1976, cit. n. 2, p. 272, navaja še Domicijana Serajnika.

¹¹ Generacijo Plečnikovih študentov iz prve polovice tridesetih let sestavljajo: Gizela Šuklje, Milan Sever, Marjana Kanc, Benjamin Svetina, Milan Černigoj, Oton Gaspari, Danilo Fürst, Katarina Grasselli, Edvard Ravnikar, Tomaž Štrukelj, Marjan Tepina, Edvard Mihevc in Bojan Stupica. Tem lahko dodamo še tiste iz druge polovice tridesetih let: Emil Medvešček, Hrvoje Brnčić, Drago Derkovič, Matija Švigelj, Jovan Krunić, Nikolaj Bežek, Božo Gvardjančič, Marko Župančič, Janez Trenz, Marija Grafenauer, Emil Pavlič in Ludvik Tomori ter še nekaj drugih iz začetka štiridesetih. Cf. POZZETTO 1996, cit. n. 2, pp. 50–62.

¹² Milan Sever, Hrvoje Brnčić, Marjan Tepina, Jovan Krunić, Edvard Ravnikar in Marko Župančič (Bogo ZUPANČIČ, Plečnikovi diplomanti v Le Corbusierovem ateljeju, *Le Corbusier 1887–1965. Ob stodvajsetletnici arhitektovega rojstva*, Ljubljana 2007, pp. 99–118).

¹³ OMAHEN 1976, cit. n. 2, p. 199.

jo prva tri spričevala Eduarda Corradinija¹⁴ oziroma kasnejšega Edvarda Mihevca. Prvo, *Schulnachricht* za prvi razred *Volksschule* za šolsko leto 1917/18, je bilo izdano na Dunaju, drugo, *Pagella* za drugi razred *Civica scuola popolare alla Ferriera* za leto 1918/19, je bilo izdano v Trstu, in tretje, Šolsko naznanilo Mestne manjšinske ljudske šole v Ljubljani, ponovno za drugi razred, za šolsko leto 1919/20, je bilo izdano v Ljubljani. Iz slednjega je razvidno, da je Edvard Corradini vstopil v šolo v Ljubljani 6. decembra 1919 in je imel takoj po vstopu v šolo težave pri predmetu slovenski jezik, kar ne preseneča, saj je v treh letih zamenjal tri jezikovna okolja in povsem različne prostore: Dunaj, Trst in Ljubljano. Edvard Mihevc je izjavil, da ko so prišli v Ljubljano, ni govoril, ker so se mu vsi jeziki pomešali.¹⁵ Po pripovedovanju arhitekta Mihevca je bil oče Ignac zaradi političnega aktivizma bolj malo doma, skrb za vzgojo je prevzela mama Maria Corradini¹⁶, ki se je imela za Ladinko¹⁷ in ne za Italijanko in/ali Avstrijko. Kako so člani družine govorili med seboj in kako so številna menjajoča se okolja vplivala na občevalni jezik znotraj družinske skupnosti? V anketnem listu¹⁸ je Mihevc zapisal, da govori »*perf. nemško, deloma italijansko in slabo francosko*«. O njegovih mladostnih letih ni veliko znanega. Arhitektova vdova arhitektka Ana Jontez Mihevc, ki mi je posredovala kopije spričeval in moževe izjave, pravi, da je družina delila usodo številnih Primorcev, ki so ob italijanski zasedbi zahodnega dela slovenskega etničnega ozemlja in pred naraščajočim fašizmom takoj po končani prvi svetovni vojni pribežali v Kraljevino SHS. Oče Edvarda Mihevca Ignac Mihevc je bil znan delavski organizator in socialdemo-

¹⁴ Arhitekt Edvard Mihevc je bil rojen 8. julija 1911 v Trstu kot nezakonski sin in je ob rojstvu dobil ime Eduardo Adolfo Corradini, očetov priimek pa je prevzel po poroki staršev leta 1927 (KRALJ PAVLOVEC 1999, cit. n. 1, p. 153).

¹⁵ Arhitektka Ana Jontez Mihevc v pogovoru z avtorjem teksta v Portorožu dne 13. decembra 2010.

¹⁶ Mati Edvarda Mihevca Maria Corradini (1883–1953) je bila rojena v kraju Castello di Fiemme pri Bolzanu na Južnem Tirolskem očetu Bartolu in Margheriti Corradini. Cf. KRALJ PAVLOVEC 1999, cit. n. 1, p. 153: »*Po pripovedovanjih naj bi v Bolzanu na Tirolskem leta 1909 [Ignac Mihevc] spoznal mlado vdovo z dvema otrokoma Mario Corradini in jo odpeljal s seboj v Trst. Rodila mu je dva otroka, Naceta (1910) in Edvarda (1911).*«

¹⁷ Retoromanka v južnotirolskih Dolomitih (cf. *Slovenski pravopis*, Ljubljana 2001, p. 806).

¹⁸ Anketni list z dne 28. oktobra 1947 iz Mihevčevega zasebnega arhiva mi je posredovala arhitektova vdova, za kar se ji zahvaljujem.

1. Od leve proti desni: polbrat Jože, polsestra Frida, brat Nace in Edvard Corradini (pozneje Edo Mihevc) leta 1913. Iz družinskega albuma arhitekta Eda Mihevca, iz arhiva arhitekta Eda Mihevca, last Ane Jontez Mihevc

krat, v času županovanja Ljudevita Periča je vstopil v ljubljanski mestni svet, leta 1921 se je zaposlil kot mestni monter v ljubljanski plinarni.¹⁹ Prvi ljubljanski dom zveze Mihevc-Corradini po eksodusu iz Trsta so bili vagoni na železniški postaji na stranskih tirih med Ljubljano in Zalogom, vendar so »vagonarji«, kot so jih imenovali Ljubljancani in hkrati tudi begunci, med katerimi ni bilo malo uglednih primorskih družin in osebnosti, kmalu napredovali po družbeni lestvici. Edvardov oče Ignac Mihevc (1870–1935) je kot mestni monter v *Adresarju mesta Ljubljane in okolice*²⁰ zapisan na Dunajski (Tyrševi) cesti 62, kjer je bil najemnik v stavbi »Mestnega magistrata ljubljanskega«. O tem težavnem obdobju mladostnih let bodočega arhitekta ni spominskih pričevanj niti arhitek-

¹⁹ Ob smrti Ignaca Mihevca dne 6. decembra 1935 je v tedanjem časopisju izšlo več nekrologov, ki podrobno opisujejo življenjsko pot in pomen pokojnika. Iz njih lahko povzamemo, da je bil Ignacij Mihevc rojen na Vrhniki, kjer se je izučil za ključavničarja. Delal je v Beljaku, Švici in Münchnu. Po odsluženem vojaškem roku na Dunaju se je leta 1893 zaposlil v Ljubljani, potem v Lienzu in nato v Trstu. Med prvo svetovno vojno je bil vlakovodja na Primorskem, po vojni se je vrnil v Ljubljano ter organiziral kovinarske delavce. Bil je ljubljanski višji svetnik in se zaposlil kot višji monter v ljubljanski plinarni. Kot delavski voditelj je bil dober govornik, pomembno je njegovo publicistično delovanje: pisal je trpke satirične povesti, ki jih je objavljaval v domačih delavskih listih in celo ameriških (*Naši kraji in ljudje*. Nace Mihevc (nekrolog), *Jutro. Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*, XVI/284 [7. december], 1935, p. 3).

²⁰ *Adresar mesta Ljubljane in okolice*, Ljubljana 1928, p. 303.

ta niti njegovih vrstnikov, v tedanjem časopisju pa naletimo le na nekaj člankov. Časnik *Jutro* je v začetku leta 1921 poročal, da živi v vagonih na ljubljanski železniški postaji osemdeset rodbin,²¹ konec leta 1922 pa jih je bilo omenjenih petdeset.²² Edvard Corradini (kasneje Edvard Mihevc) je bil najmlajši sin od štirih otrok Marie Corradini, ki je imela iz dveh predhodnih zvez dva otroka, sina Jožeta (1905–1982), ki je bil grafik, in hčer Frido (1907–1994), ki se je poročila z glasbenikom Ernestom Švaro. Brat Nace Mihevc (1910–n. p.) je bil prav tako kot starejši polbrat grafik in ljubiteljski slikar. Družbeno in družinsko okolje, v katerem je arhitekt Mihevc odraščal, je bilo torej večnacionalno, ob očetovem delavskem aktivizmu je Edo Mihevc dobil občutek tako za družbeno kot narodovo pravičnost in odgovornost, v družini je bila prisotna dovezetnost za umetnost: pisanje, glasbo, grafiko, slikarstvo in gotovo tudi arhitekturo.

Iz *Izvestja državne realke*²³ lahko identificiramo Mihevčeve sošolce, pa tudi tiste iz paralelke na realki v Ljubljani. Takih, rojenih v Trstu in njegovi okolici ter na Goriškem, ki so delili podobno usodo kot Mihevc, je bilo približno tretjino vpisanih.²⁴ Tako velik odstotek Tržačanov na ljubljanski realki je bil posledica eksodusa slovenskega življa po prvi svetovni vojni zaradi fašističnega divjanja²⁵ v Trstu in italijanske zasedbe slovenskega etničnega ozemlja. Deset sošolcev je bilo iz Ljubljane ali njene okolice, devet s Primorske, ostalih sedem je bilo rojenih drugod: v Toplicah pri Zagorju, Mariboru, Gradcu, Pulju, Innsbrucku, Podvraču v Črni gori in v Pekingu. V Pekingu je bil rojen Matija Schmidt (1912–1933), ki

²¹ Konec ljubljanskih vagonarjev, *Jutro. Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*, II/32 [6. februar], 1921, p. 3: »Z današnjim dnem v Ljubljani nimamo več vagonarjev. Preselili so jih čez noč v Brezovico, Južna železnica je to storila, ker potrebuje tir, na katerem je do sedaj stala 'vas na kolesih'. Naravno, da med vagonarji sedaj vlada veliko razburjenje. Gre za približno 80 rodbin, deloma z otroci, ki bodo takorekoč čez noč iztrgani iz šol.«

²² Naši vagonarji, *Jutro. Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*, III/296 [15. december], 1922, p. 3.

²³ *Izvestje državne realke (z realnogimnazijskimi oddelki) v Ljubljani za šolsko leto 1929–30*, Ljubljana 1930, p. 47.

²⁴ Mihevčevi sošolci iz 7.b razreda so bili v Trstu ali njegovi okolici rojeni Oskar Ličen, Vladimir Ličen, Vladimir Rijavec, Boris Sancin, Emil Štefančič in Zoran Tuma iz Gorice, iz paralelke 7.a pa Milan Bufon, Nada Kraigher in Milan Cibic ter Božidar Gvardjančič iz Slapa pri Vipavi, kasnejši Mihevčev sošolec v Plečnikovem seminarju.

²⁵ Za družbenopolitične razmere v dvajsetih in tridesetih letih v Trstu cf. Marta VERGHELLA, *Meja drugih. Primorsko vprašanje in slovenski spomin*, Ljubljana 2009.

se je z mamo, Japonko Tsuneko Kawase Skušek, in očimom Ivanom Skuškom po prvi svetovni preselil v Ljubljano.²⁶ Ali sta bila Edvard Mihevc in Matija Schmidt, ki se je dve leti za njim vpisal na oddelek za arhitekturo, prijatelja in ali je Matija Mihevca seznanil z bogato zbirko kitajskih predmetov, ki so je posedovali doma, in japonsko kulturo, verjetno ne bo nikoli pojasnjeno. O možnosti, da bi prišel v stik z njo, priča Japonski misijonski večer,²⁷ ki ga je priredila družba za širjenje vere 6. januarja 1930 ob 20. uri v Unionu, ko pa ob materi in sestri Matija Schmidt ni sodeloval. Na sporedu so bili: »1. *Pesem (zbor Poselske zveze)*. – 2. *Deklamacija v japonsčini (ga. Skušek)*. – 3. *Samospev (gdč. Schmidt)*. – 4. *Otroška igrice*. – 5. *Misijonsko polje v Deželi vzhajajočega solnca (japonski, predavanje ob skioptičnih slikah)*.«

Več podrobnosti o šolanju lahko zvemo iz Izvestja, kjer je med drugim tudi zapisano, da je Mihevc dne 15. februarja 1930 ob 19.30 v dvorani Delavske zbornice sodeloval pri osmi točki akademije podmladka Rdečega križa pod pokroviteljstvom gospoda bana Dravske banovine inž. Dušana Serneca. Slovenske narodne skladatelja Zorka Prelovca sta pela Lumbar in Mihevc, na klavirju pa ju je spremljala Nada Kraigherjeva.²⁸ Arhitekt Edvard Mihevc je realno državno gimnazijo končal v Ljubljani 13. septembra leta 1930 in se še v istem mesecu vpisal na oddelek za arhitekturo Tehniške fakultete Univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani.²⁹

²⁶ Glej poglavje *Prva Japonka v Ljubljani v: Bogo ZUPANČIČ, Usode ljubljanskih stavb in ljudi 25-48*, Ljubljana 2006, pp. 54–59.

²⁷ Japonski misijonski večer, *Slovenec. Političen list za slovenski narod*, LVIII/4 [5. januar], 1930, p. 8.

²⁸ *Izvestje državne realke* 1930, cit. n. 23, p. 30.

²⁹ Edvard Mihevc se je na oddelek za arhitekturo Tehniške fakultete Univerze v Ljubljani vpisal kot 90. slušatelj, diplomiral pa je kot 53. diplomant na taisti fakulteti pri profesorju Plečniku, kar izpričujeja vpisna knjiga in knjiga diplomantov, ki ju hrani Fakulteta za arhitekturo. Največ napak pri navajanju podatkov o arhitektu Mihevcu se veže na zaključek realke in vpis na oddelek za arhitekturo. Napačno se navaja leto 1931 kot leto končanja realke oziroma vpisa na univerzo, pravilna je letnica 1930. Napačno letnico navajata knjigi: *Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev*, Ljubljana 1957, p. 217; Nelida SILIČ - NEMEC, s. v. Edo Mihevc, *Primorski bibliografski leksikon*, II/10, Gorica 1984, p. 420. Enciklopedija Slovenije tega podatka ne navaja.

V seminarju profesorja Jožeta Plečnika

Kakšen je bil prvi stik s profesorjem Jožetom Plečnikom, ki ga radi izpostavljajo Plečnikovi učenci, in zakaj se je Mihevc odločil študirati prav pri Plečniku in ne pri profesorju Ivanu Vurniku, ki se je po letu 1927 že navduševal nad funkcionalistično arhitekturo, ni znano. V šolskem letu 1930/31 je Plečnik v seminar najprej sprejel tri študente, torej Boža Gvardjančiča, Edvarda Mihevca in Edvarda Ravnikarja,³⁰ ter na koncu, ko so bile zasedene vse mize v risalnici, še Danila Fürsta kot četrtega. »*Morala sta ga presuniti moja obup in trdoživost,*« je arhitekt Fürst zapisal kot vzrok, da je bil sprejet v Plečnikov seminar.³¹ V šolskem letu 1930/31 se je na oddelek skupaj vpisalo enajst študentk in študentov,³² vendar jih je od vpisanih kar šest opustilo začeti štu-

³⁰ Arhitekt prof. Edvard Ravnikar (1907–1993) sodi med najpomembnejše slovenske arhitekta druge polovice 20. stoletja. O njem je bilo napisanih več knjig (e. g. *Hommage à Edvard Ravnikar 1907–1993* (ed. France Ivanšek), Ljubljana 1995; *Edvard Ravnikar. Architect and Teacher* (edd. Aleš Vodopivec, Rok Žnidaršič), Wien, New York 2010) in člankov, v katerih se vsi avtorji dotikajo odnosa med profesorjem in učencem, vendar primerjalne študije med kolegi iz seminarja še niso bile opravljene. Profesorja Ravnikar in Mihevc sta po drugi svetovni vojni oblikovala dva nasprotujoča si pedagoška in strokovna pola na oddelku za arhitekturo Tehniške fakultete v Ljubljani (kasneje FAGG VTO Arhitektura). Tekmovati sta začela verjetno že v seminarju profesorja Plečnika, rivalstvo se kaže pri naročilih podjetnika Staneta Vidmarja, pri regionalno-urbanistični zasnovi slovenske Obale, glede reforme študija (smer B) na oddelku za arhitekturo in še kje. Zdi se, da sta si vodilna arhitekta območja in področja dela interesno razdelila, zato so bili njuni odnosi po letu 1961 mimobežni, nasprotovanje pa se je preneslo bolj na njune asistente in študente. Arhitekt Matjaž Deu mi je ob stoletnici rojstva Eda Mihevca povedal, da je oba profesorja večkrat videval na šoli za arhitekturo v zaupnem pogovoru. Da je bil odnos dveh profesorjev in sošolcev notraj tekmovalnega vzdušja v stroki korekten in profesionalen, sta mi potrdila tudi arhitekt Aleš Žetko in Mihevčeva vdova arhitektka Ana Jontez Mihevc, sicer Ravnikarjeva diplomantka.

³¹ Danilo FÜRST, *Moje šolanje, Danilo Fürst. Arhitektura* (Ljubljana, Cankarjev dom), Ljubljana 2000, p. 156: »*Polovico dneva sredi septembra 1930 sem zamudil z osebno prošnjo profesorju, da bi me sprejel, kot bruca. A ni imel nobenega prostora še za četrtega – 'Saj se lahko vpišete na gradbeno in pridete čez leto.' Morala sta ga presuniti in ganiti moja obup in trdoživost ... Naslednji dan je bila tik za vhodom v risalnico že pripravljena miza še za Štajerca.*«

³² To so bili Danilo Fürst, Božo Gvardjančič, Igor Lončar, Pavao Mandl, Edvard Mihevc, Edvard Ravnikar, Nikolaj Šercer, Dragotin Vecchiet, Irena Kremenšek, Erik Nagy in Franc Šoukal (seznam študentov, vpisanih na oddelek za arhitekturo Tehniške fakultete, kot so šolo imenovali takrat, hrani študentski referat Fakultete za arhitekturo v Ljubljani).

dij, Nikolaj Šercer je diplomiral pri profesorju Vurniku, za preostalo Plečnikovo četverico pa lahko zaključimo, da je s svojim ustvarjanjem in deli zaznamovala arhitekturno dogajanje v drugi polovici 20. stoletja pri nas. Mihevc in Gvardjančič sta se poznala že z realke v Ljubljani, štiri leta starejši Ravnikar, ki je realko končal štiri leta prej, se je po nezadovoljstvu nad študijem arhitekture na Tehniški visoki šoli na Dunaju vrnil v Ljubljano, se jeseni leta 1930 vpisal v peti semester in bil sprejet v seminar profesorja Plečnika, Fürst pa je prišel v Ljubljano kot najboljši maturant realke v Mariboru.³³

Kdo so bili Mihevčevi sošolci oziroma kolegi v Plečnikovem seminarju? Arhitekt Tomaž Štrukelj je v tipkopisu *Plečnik (1872–1957)* zapisal: »V našo generacijo štejem sošolke in sošolce, ki smo bili v šoli pri profesorju v 30-tih letih in smo končali študij do leta 1936 in to Gizela Šuklje (diplomirala 1932), Milan Sever (1932), Marjana Kanc (1933), Benjamin Svetina (1933), Milan Černigoj (1934), Oton Gaspari (1934), Danilo Fürst (1935), Katarina Grasselli (1935), Edvard Ravnikar (1935), Tomaž Štrukelj (1935), Marjan Tepina (1936) in Edvard Mihevc (1936) ter do leta 1934 tudi Bojan Stupica, ki je nadaljeval po odhodu iz naše šole študij pri profesorju Plečniku. Pred nami je diplomiralo v Plečnikovi šoli že 16 njegovih učencev.«³⁴ Zaključimo lahko, da gre za izredno uspešno generacijo arhitektov in prvih arhitektk. Milan Sever, Marjan Tepina in Edvard Ravnikar so se po študiju pri profesorju Plečniku v Ljubljani izpopolnjevali pri arhitektu Le Corbusieru in njegovem bratrcu Pierru Jeanneretu v Parizu, tam je bila pri arhitektu Augustu Perretu tudi kasnejša Plečnikova asistentka Gizela Šuklje.³⁵ Arhitekti Sever, Tepina, Ravnikar in Mihevc so pozneje postali univerzitetni pedagogi, Šukljetoja je po drugi svetovni vojni učila na Obrtni šoli oziroma na kasnejši Srednji šoli za oblikovanje (in fotografijo), Fürst ni bil samo uspešen projektant, ampak tudi dolgoleten predsednik Društva arhitektov Slovenije in Zveze društev arhitektov Jugoslavije, Stupica je postal vodilni jugoslovanski režiser, Štrukelj je ob Ravnikarju, Tepini,

³³ FÜRST 2000, cit. n. 31, p. 156.

³⁴ TOMAŽ ŠTRUKELJ, *Plečnik (1872–1957)*, Ljubljana 1988 (tipkopis), p. 126. Tipkopis arhitekta Tomaža Štruklja hrani oddelek za arhitekturo Muzeja za arhitekturo in oblikovanje v Ljubljani.

³⁵ ZUPANČIČ 2007, cit. n. 12.

Severju in Fürstu veliko objavljaj v strokovnih revijah in dnevnem časopisu ter se publicistično udeleževal.

Arhitekt Tepina se je spominjal tesne povezanosti Plečnikovih študentov s profesorjem in tudi med njimi samimi: »*Stalna navzočnost učitelja je vnašala tudi med učence in učenke prijateljska razmerja. Če jih niso povezovale delo in šale, so to delale zbadljivke, a tudi te dobronamerne. Plečnika smo imenovali 'ata' ali 'Pepe', med seboj smo si dajali hudomušne vzdevke, a ne brez zveze z osebnimi karakteristikami sošolcev: asistent Janez Valentinčič je bil 'Valenson', Bojan Stupica 'Buča', Edvard Ravnikar 'Frtavc', Edi Mihevc 'Zamorc' (Ana Jontez Mihevc pravi, da zaradi zagorele polti, op. B. Z.), Milan Sever 'Šandor', Marko Župančič si je vzdevke prinesel s seboj 'Ciciban'.*»³⁶ Dejstva, da sta se vodilna slovenska arhitekta in pedagoga druge polovice 20. stoletja, torej Mihevc in Ravnikar, istočasno vpisala na oddelek za arhitekturo in bila sošolca v seminarju, v slovenski arhitekturni zgodovini ni izpostavil še nihče. Zelo malo verjetno je, da bi danes lahko kaj več zvedeli o dogajanju med kolegi v Plečnikovem seminarju v prvi polovici tridesetih let prejšnjega stoletja. Ali so se nasprotja med štiri leta starejšim Ravnikarjem in Mihevcem začela že takrat, lahko le ugibamo.

Delo v seminarju profesorja Jožeta Plečnika je pojasnjeno v zapisih številnih Plečnikovih učencev.³⁷ Arhitekt Tomaž Štrukelj je v že omenjenem tipkopisu o Plečniku napisal: »*Prva faza poduka je bilo risanje po predlogah antike in renesanse, istočasna vežba risanja in spoznavanje klasične umetnosti, njenih arhitekturnih elementov, dimenzij, odnosov med merami in elementi, njihovega simbolnega pomena, sestava celote, pravil kompozicije. To je bil zanimiv svet tehničnih in estetskih zakonitosti, ki naj bi nam odkril, kako stroga zakonitost omogoča ustvarjati vrhunsko lepoto.*« V naslednji fazi so sledile manjše in nato večje naloge iz domačega okolja. »*Po tej metodi smo postopoma, tudi s pomočjo drugih predmetov, spoznavali načela zasnove objekta, organizacijo tlorisa, sistem konstrukcije, zakonitosti in variacije kompozicije, logiko celotnega volumenta, lepoto celote in detajla. Vse to spoznavanje je imelo svojo logiko, vrstni red in prioriteto in se je skladalo z zakonitostjo klasike,*« pra-

³⁶ Vesna VELKAVRH BUKILICA, Plečnikovi učenci se spominjajo (arh. dr. Marjan Tepina), *Slovenec*, 13. januar 1994, p. 10.

³⁷ O tem so pisali: OMAHEN 1976, cit. n. 2; ŠTRUKELJ 1988, cit. n. 34; GÖSTL 1996, cit. n. 2; Marjan TEPINA, *Prostor in čas urbanizma in Ljubljane urbane*, Ljubljana 1996.

vi Štrukelj in dodaja: »V šoli smo bili starejši in mlajši, obstajala so delna generacijska prekrivanja in so tako mlajši imeli priliko, da se ob svojih lažjih problemih srečajo tudi s težjimi pri starejših. Istočasna različnost nalog in stopnja zahtevnosti je dajala pouku pestrost in intenziteto.«³⁸ S pomočjo Štrukljevega opisa seminarskega dela, datacij in primerjalnega šolskega gradiva drugih Mihevčevih sošolcev iz Plečnikovega seminarja lahko naredimo dokaj natančno rekonstrukcijo, kdaj so nastala Mihevčeva študijska dela, ki so se ohranila v Plečnikovi zbirki.

Študijska dela in diploma

V Plečnikovi zbirki MAO so ohranjeni Mihevčevi šolski programi, načrti in skice, vseh je enaindvajset, kar je v primerjavi z ohranjenimi deli drugih Plečnikovih študentov nadpovprečno. Razen dveh so vsi podpisani, tretjina je tudi datiranih. Takoj po vpisu na oddelek je Mihevc naredil načrta z imenoma *Grob v skalah* in *Grobna Midasa*, ki je datiran z letnico 1930 (*sic!*), načrt z imenom *Mavzolej* je iz leta 1931, načrt korita za rože iz kovinskih lamel bi lahko nastal leta 1933, saj so v zapuščini Danila Fürsta v MAO ohranjeni taisti programi študentov Bežka, Grassellijeve, Ravnikarja in Tepine, slednji je datiran leta 1933. Načrta z naslovom *Po dorsko*, skice znamenja, načrta prestola, dveh načrtov z oznako *Dekanija v Št. V.* [Dekanija v Št. Vidu], nepodpisanega načrta z oznako *Vila* kot tudi načrtov z naslovoma *Kmečka šola* in *Mala šola* pa ne moremo natančneje datirati. Vsa študijska dela so natančno izrisana, kar je zaslediti tudi pri drugih študentskih delih pri profesorju Plečniku.

Podobno kot drugi Plečnikovi učenci je tudi Mihevc skupaj s profesorjem sodeloval pri eni od njegovih tedanjih izvedb. Tako je v knjigi *Plečnikova Ljubljana* omenjen kot sodelavec pri fasadi Plečnikove hiše na Karunovi 4 v Ljubljani.³⁹ To je potrdil⁴⁰ tudi umetnostni zgodovinar dr. Damjan Prelovšek, ki je še dodal, da mu je to povedal arhitekt Mihevc v telefonskem pogovoru in da naj bi to bilo v začetku tridesetih let, torej kmalu po tem, ko se je Mihevc vpisal na oddelek za arhitek-

³⁸ ŠTRUKELJ 1988, cit. n. 34, pp. 103–104.

³⁹ Andrej HRAUSKY, Janez KOŽELJ, Damjan PRELOVŠEK, *Plečnikova Ljubljana. Vodnik po arhitekturi*, Ljubljana 1996, p. 69

⁴⁰ Pogovor z umetnostnim zgodovinarjem dr. Damjanom Prelovškom dne 14. septembra 2011 v MAO.

turo v Ljubljani. Fasada Plečnikove hiše je sestavljena iz kosov opeke, ki na fasadi prevladujejo in so položeni vzporedno, navpično in bočno, manjših kosov kamna in treh kosov vzdanih kapitelov. Plečnik je na svojem vrtu hranil materiale in arhitekturne elemente porušenih hiš ter z njimi eksperimentiral, jih vgrajeval v svojo hišo in tako recikliral. Tovrsten princip je arhitekt Mihevc uporabil pri številnih delih pred drugo svetovno vojno in po njej, vendar v kamnu.

Dokumentov, razen že omenjenih načrtov, o arhitektu Mihevcu iz obdobja študija pri profesorju Plečniku v Plečnikovi zbirki ni, izjema je le zapis v arhivu Ognjišča akademikov arhitektov, povezan s praznovanjem profesorjeve šestdesetletnice januarja leta 1932. Ob tem jubileju so Plečnikovi študenti sklenili, da se v soboto zvečer ob 7. uri sestanejo v kavarni Union in se pogovorijo, kako bodo razveselili profesorja. Pod dopis so podpisani Tomaž Štrukelj, Katarina Grasselli, Marjana Kanc, Gizela Šuklje, Oton Gaspari, Matija Švigelj, Edo Ravnikar, Božo Gvardjančič, Bojan Stupica, Milan Sever, Edo Mihevc, Milan Černigoj in Benjamin Svetina.⁴¹ V zapuščini arhitekta Marjana Tepine v MAO je ohranjena fotografija, na kateri prepoznamo Eda Mihevca s kolegi iz seminarja na Marmontovi glorioti v Trogirju, posneta sredi tridesetih let. Mirjana Mirković, vnukinja Jovana Krunića, Plečnikovega študenta iz Sremskega Karlovca v Vojvodini, mi je prinesla dve digitalizirani fotografiji, na katerih je Mihevc v družbi kolegov na isti ekskurziji po Dalmaciji.

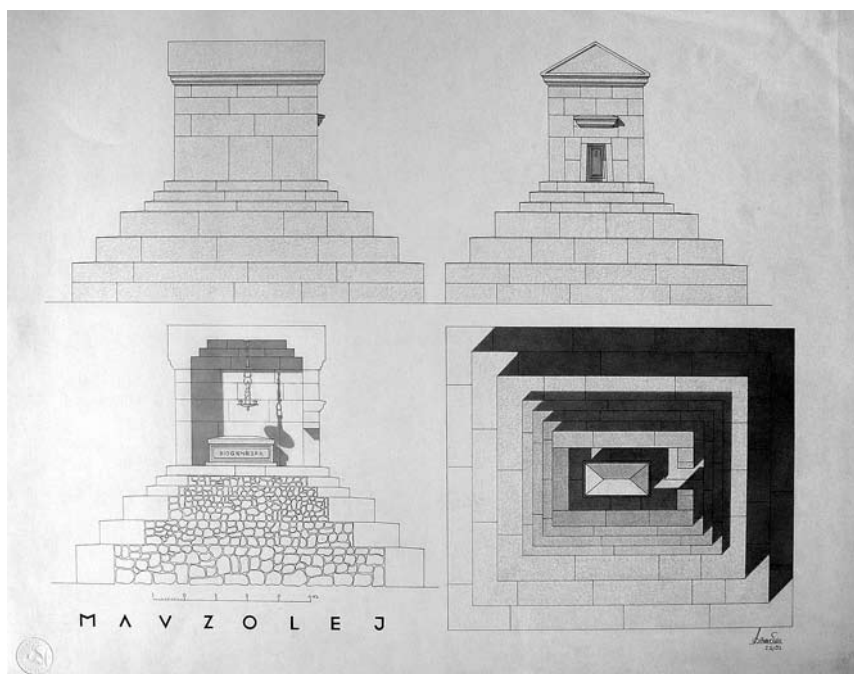
Pripravljalni del diplomskega izpita je Mihevc opravil dne 16. aprila 1934 s prav dobro oceno (7,5). Že kot študent je omenjen v časopisu *Slovenski narod*, prvič 6. oktobra 1934 v članku z naslovom *Zahvala mestnih uslužbencev županu*. Na svečanosti ob desetletnici županovanja dr. Dinka Puca na ljubljanskem magistratu je direktor magistrata in predsednik zveze Fran Jančigaj županu izročil diplomo častnega članstva Zveze organizacij mestnih uslužbencev, »ki jo je izdelal sin mestnega uslužbenca g. ing. Edo Mihevc, eden najboljših učencev mojstra Plečnika«. ⁴² Drugič je Mihevc omenjen dva dni kasneje, torej 8. oktobra 1934, ponovno v časopisu *Slovenski narod* v članku z naslovom *Počasčenje magistratnega direktorja Jančigaja*. Takole piše: »Po oglušujočem odobravanju je pa

⁴¹ Arhiv Ognjišča akademikov arhitektov, Plečnikova zbirka, MAO.

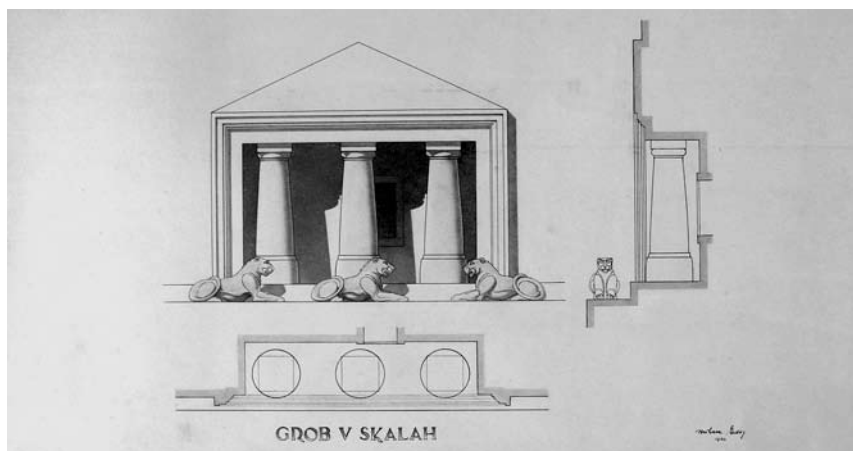
⁴² Zahvala mestnih uslužbencev županu, *Slovenski narod*, LXVII/227 [6. 10.], 1934, p. 2.

2. Načrt, dim. 32x46 cm, z naslovom *Grobница Midasa*, ki ga je narisal študent arhitekture Edo Mihevc leta 1930, kar dokazuje, da je bil Mihevc vpisan na oddelek za arhitekturo leta 1930 in ne leta 1931, kot navajajo številni arhitekti. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-0025348

3. Načrt za mavzolej, dim. 45x55 cm, 1931. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-0025346

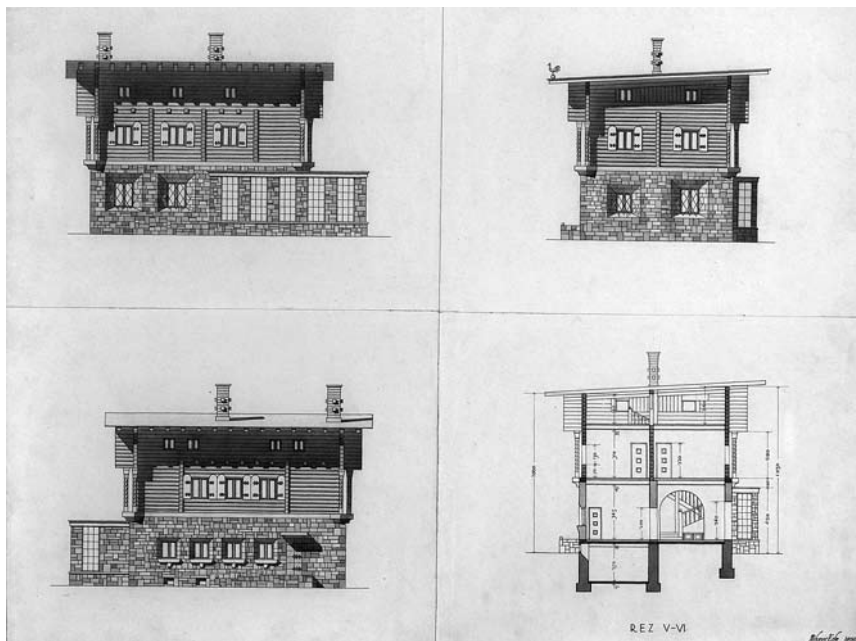

4. Načrt, dim. 36 x 51 cm, z naslovom *Grob v skalah*, 1930. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-0025345

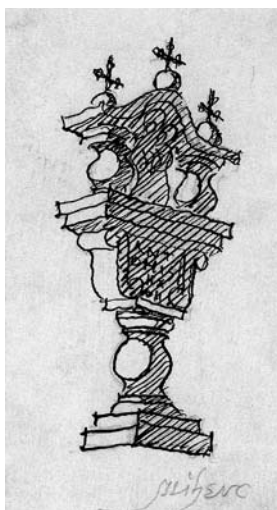
izpregovoril podpredsednik Mihevc (torej Ignac, oče Eda Mihevca, op. B. Z.) in se zahvalil predsedniku Jančigaju za ogromen njegov trud ter mu izročil diplomo častnega članstva Zveze ter prekrasno vazo iz podpeškega kamna, oboje (diplomo in načrte je verjetno izrisal Mihevc, vazo pa so izdelali pri enem od ljubljanskih kamnosekov, op. B. Z.) delo mladega umetnika Edija Mihevca iz Plečnikove šole.⁴³

V Plečnikovi zbirki je ohranjeno diplomsko delo Eda Mihevca v črni platneni mapi, ki sestoji iz šestih tlorisnih načrtov, štirih prerezov in treh fasad. Profesor Jože Plečnik je kandidatu skopo in jasno zastavil nalogo: »Gosp. Eda Mihevca Diplomsko Delo: 'Filharmonija na dani parceli ob Ljubljani. Izvršiti ima vse tločrte, prereze in fasade v 1 : 100. Jos. Plečnik 19. jun. 36.« Za nalogo je imel slab mesec in pol časa. Kako je potekal zagovor, ni znano, v uradnih dokumentih je zapisano, da je Mihevc diplomiral dne 1. avgusta 1936 z oceno dobro (7). Profesor Plečnik se je z lokacijo in stavbo Filharmonije ob Mihevcu, ki je diplomiral leta 1936, ukvarjal še z Markom Župančičem, ki je diplomiral dve leti kasneje. Snovanje filharmonične stavbe, poznavanje odrske tehnologije in drugih zadev, povezanih s Filharmonijo, je arhitekt Mihevc uporabil pri zasnovi Kulturnega doma v Trstu v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja in Kulturnega doma v Gorici leta 1981.

⁴³ Počaščenje magistratnega direktorja Jančigaja, *Slovenski narod*, LXVII/228 [8. 10.], 1934, p. 2.

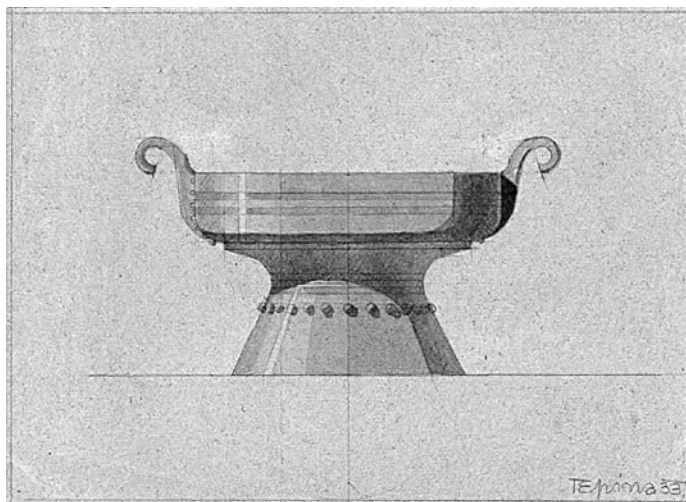
5. Načrt brez naslova, dim. 43x54 cm, z motivom enonadstropne lesene koče na kamnitem podstavku, 1932. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-0025349

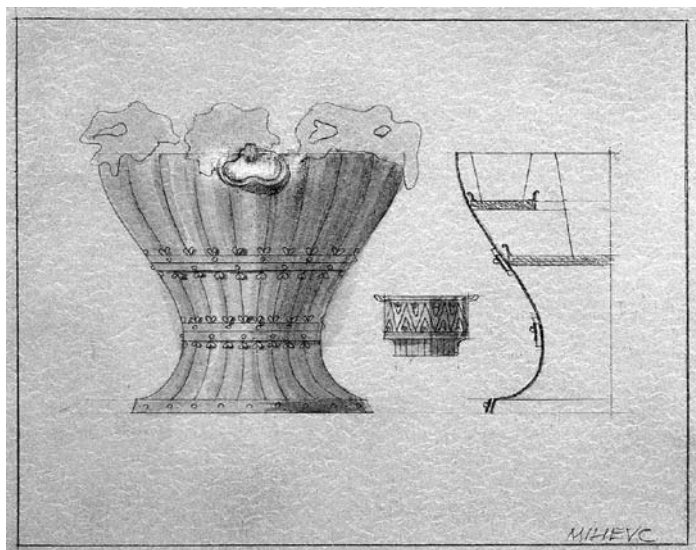
6. Skica znamenja, dim. 11x6 cm. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-0025358

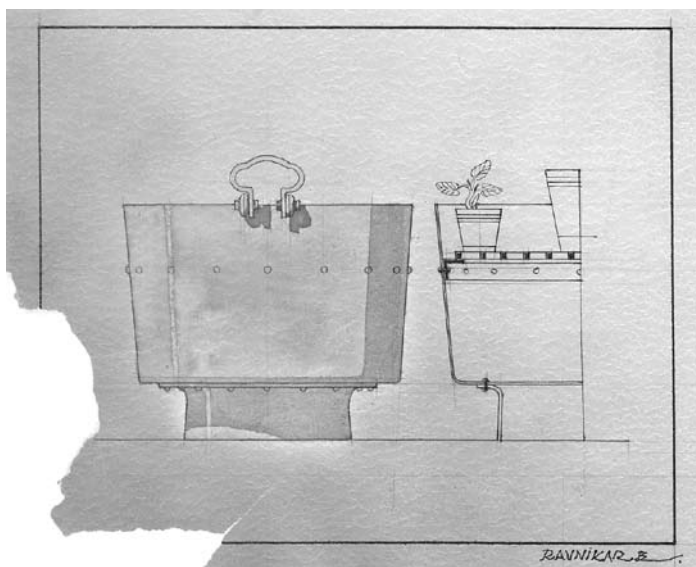
7. Skupinska slika s profesorjem Jožetom Plečnikom, kraj in datum nastanka fotografije, nista znana: Šesta, levo od profesorja, je Marija Grafenauer, osmi je Marko Župančič, prva desno od profesorja je njegova asistentka Gizela Šuklje, za njo je Marjan Tepina, četrti desno je Edo Mihevc, šesti pa Jovan Krunic. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Zapuščina arhitekta Jovana Krunic

8. Risba posode za rože iz kovinskih lamel, dim. 9x12,5 cm študenta arhitekture Marjana Tepine iz leta 1933. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Zapuščina arhitekta Danila Fürsta

9. Risba, dim. 11 x 14 cm, posode za rože iz kovinskih lamel študenta arhitekture Eda Mihevc iz leta 1933. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-0025359

10. Risba posode za rože iz kovinskih lamel, dim. 13 x 15,5 cm, študenta arhitekture Edvarda Ravnikarja iz leta 1933. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Zapuščina arhitekta Danila Fürsta

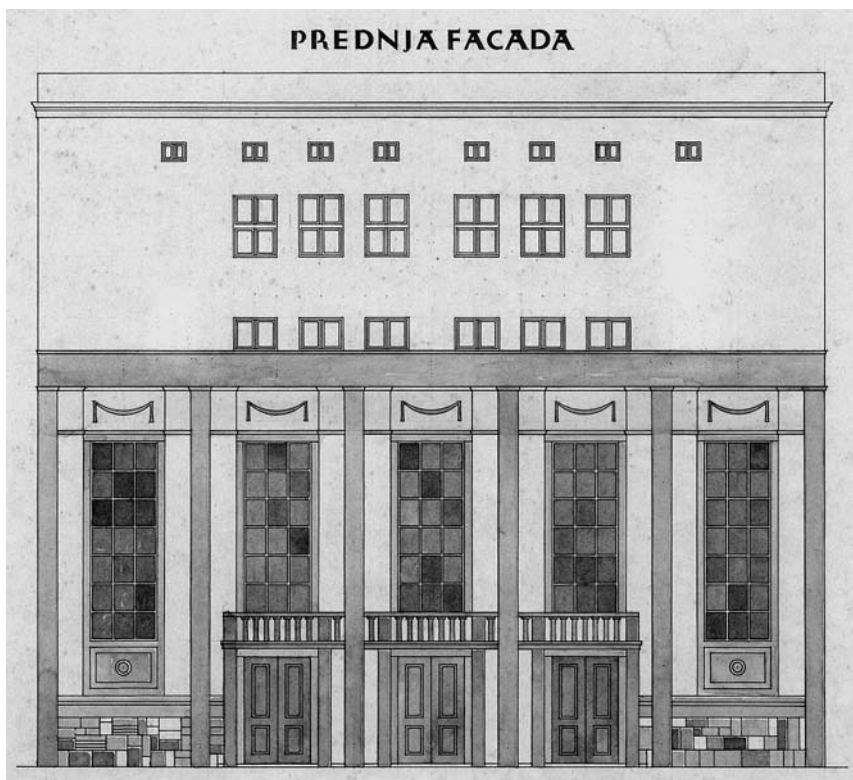
11. Ena od dveh različic fasade lokala V. Lesjak na Šelenburgovi ulici z dne 17. XI. 1935. Ljubljana, Zgodovinski arhiv Ljubljana, SI ZAL, LJU 493 Mesto Ljubljana, gradbena registratura, TE 72, 23419/36

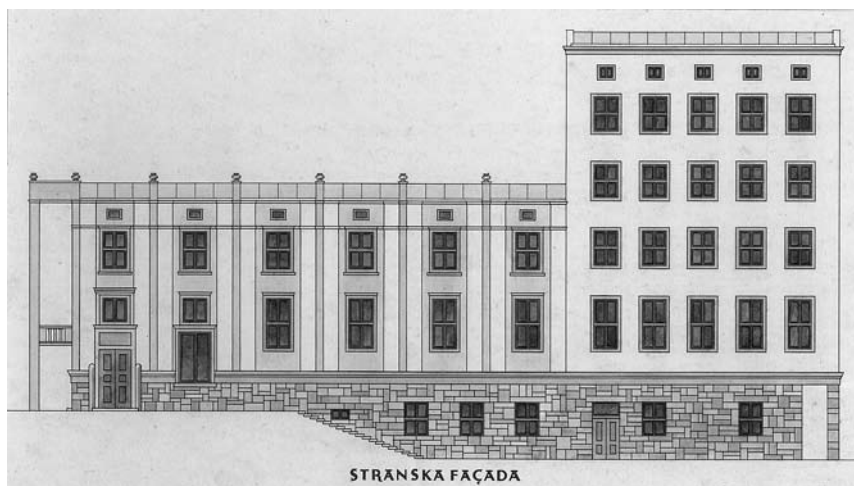
12. Fotografija lokala Vekoslava Lesjaka na Šelenburgovi ulici (danes Slovenski cesti 28) pred drugo svetovno vojno. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Zapuščina arhitekta Eda Miheveca

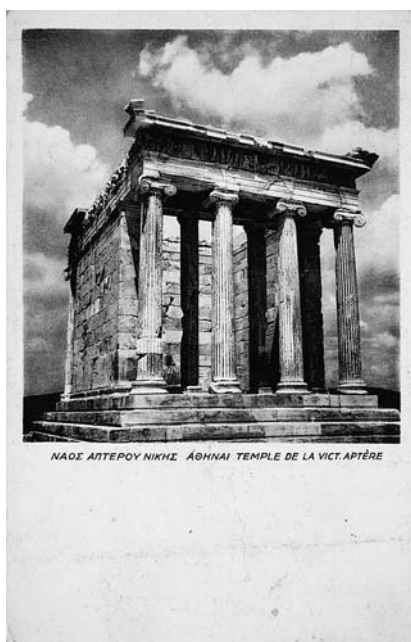
13. Plečnikovi študenti ob Marmontovi glorieti v Trogirju. Mihevc (na sredini) sedi na kamnitem zidu. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Zapuščina arhitekta Marjana Tepine

14. Prednja fasada filharmonije v Ljubljani, dim. 23 x 25 cm, diplomsko delo arhitekta Eda Mihevca, 1936. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-00263511

15. Stranska fasada filharmonije v Ljubljani, dim. 44x64 cm, diplomsko delo arhitekta Eda Mihevc, 1936. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-0026351n

16. Razglednica, ki jo je profesor Eda Mihevc poslal profesorju Josipu Plečniku iz Aten dne 26. avgusta 1950. Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Plečnikova zbirka, 534: LJU; PZ-0015202

Odnos med profesorjem in študentom

Arhitekt Mihevc je profesorja Plečnika cenil kot arhitekta, kar se odraža v njegovih izjavah kolegom in v Plečnikovih načelih, ki se zrcalijo v Mihevčevem arhitekturnem delu, tako v odnosu do celote kot vse do podrobnosti, v odnosu do materiala oziroma detajla. Vendar v obratni smeri – o Plečnikovem odnosu do Mihevca – ne vemo skorajda nič.

Arhitekt Edvard Mihevc je izhajal iz politično levo usmerjene družine. Zaradi komunizma je bil, kot je zapisal v anketnem listu⁴⁴, leta 1931 nekaj dni zaprt, vendar ni znano, ali je bil zaprt konec prvega letnika ali v začetku drugega. Zanimivo bi bilo vedeti, ali je za priprtje zvedel profesor Plečnik in ali je Mihevčevo politično usmerjenost in priprtje tudi komentiral v risalnici. Tako na primer arhitekt Tomaž Štrukelj v že omenjenem tipkopisu opisuje Plečnikovo pozornost ob smrti svoje mame: »Ob smrti moje matere je prišel na grob z vsemi učenci, sam pa mi je poslal sliko sejalca s toplimi besedami.«⁴⁵ Predvidevamo lahko, da smrt Mihevčevega očeta v začetku decembra 1935 ni minila brez podobnega profesorjevega odziva. V Plečnikovi zbirki je ohranjenih šest Mihevčevih razglednic Plečniku, štiri iz Italije, ena iz Aten in ena iz Carigrada, iz obdobja med 23. julijem 1949 in 26. avgustom 1950, v katerih Mihevc profesorju pošilja pozdrave ali se ga spominja, zato nimajo večje sporočilnosti. Ali je to vsa korespondenca med učiteljem in učencem ali samo njen del? Domnevamo lahko, da odnosi med profesorjem Plečnikom in Mihevcem, ko je ta končal študij, niso bili najboljši, saj je bil Mihevc na dvoletni praksi pri arhitektu Ladislavu Khamu, ki je po zapisu inženirja Antona Suhadolca Plečniku prav v tistem času prevzel posle, povezane z ljubljanskimi frančiškani: »Moram pa še povedati, da je Plečnik napravil za ljubljanske frančiškane zazidavo ob Frančiškanski, danes Nazorjevi ulici in morda mi je dal celo izvod načrtov in rekel: tu jih imaš, drugo pa opravi z njimi. Zastonj sem se mučil s cerkvijo, zaman za grobnico, zaman za dom tretjerednic. Nova ekipa frančiškanov z Gvidom in Tominci je dala napraviti načrte arh. Khamu, ki je imel tudi nadzorstvo.«⁴⁶ Sicer pa hladen ali nevtralen odnos profesorja do študentov, ki so končali študij pri njem, ni osamljen,

⁴⁴ Anketni list, iz arhitektovega zasebnega arhiva, last Ane Jontez Mihevc.

⁴⁵ ŠTRUKELJ 1988, cit. n. 34, p. 131.

⁴⁶ Anton SUHADOLC, *Opis del ing. Antona Suhadolca*, Ljubljana 2002 (tipkopis), p. 32.

saj je Plečnik rad na hitro prekinil tople prijateljske odnose s starimi študenti in se posvetil novim.

Od starejših kolegov arhitektov sem že kot študent slišal, kako je arhitekt Mihevc kmalu po drugi svetovni vojni, v času, ko je že bil predavatelj na oddelku za arhitekturo, pomagal profesorju Plečniku. V obdobju pomanjkanja stanovanj in stanovanjskega minimuma so hotele nove oblasti v hišo profesorja Plečnika na Karunovi vseliti nove stanovalce oziroma so menda le-ti že začeli nositi iz hiše Plečnikove stvari z načrti vred. Ko je Mihevc slišal za to vest, si je nadel vojaško uniformo iz partizanskih časov in opasal pištolo, čeprav se je sam pri sebi ob koncu druge svetovne vojne zaobljubil, da uniforme ne bo nikoli več oblekel, in tik pred zdajci s svojim odločnim nastopom v uniformi rezervnega podpolkovnika Jugoslovanske ljudske armade preprečil vselitev novih stanovalcev v Plečnikovo hišo oziroma iznos Plečnikovih stvari iz hiše že ostarelega profesorja. Plečnik mu je za to gesto gotovo ostal hvaležen! Iz tega obdobja je verjetno tudi šest razglednic, ki jih je arhitekt Mihevc poslal profesorju Plečniku iz Italije, Grčije in Turčije.⁴⁷

Adaptacija in notranja oprema trgovskega lokala Lesjak

Iz obdobja takoj po drugi svetovni vojni, ko se je arhitekt Edvard Mihevc habilitiral za predavatelja na oddelku za arhitekturo Tehniške fakultete Univerze v Ljubljani, obstaja seznam njegovih šestinštiridesetih del z naslovom *Moja dela*; gre za dela, ki jih je Mihevc izvedel oziroma pri njih sodeloval vključno do 22. oktobra 1946. Čeprav dela niso datirana in dosledno kronološko razporejena, lahko ocenimo, da je navedenih predvojnih del šestindvajset. Prvo samostojno delo, ki ga je arhitekt projektiral in izvedel, je lokal Lesjak na nekdanji Šelenburgovi ulici (danes Slovenski cesti 28): »*Kot študent sem projektiral in vodil dela pri adaptaciji trgovskega lokala tvrdke Lesjak v Šelenburgovi ulici in napravil tudi notranjo opremo.*«⁴⁸

⁴⁷ Korespondenca Mihevc-Plečnik. Plečnikova zbirka, MAO: Mihevc je pisal Plečniku iz Rima dne 23. julija 1949, iz Ravene 5. novembra 1949, iz Todija 14. novembra 1949, iz Milana 3. aprila 1950, iz Istanbula 25. avgusta 1950 in iz Aten 26. avgusta 1950.

⁴⁸ Natipkani seznam 46 arhitektovih del z dne 22. oktobra 1946 z naslovom *Moja dela* mi je posredovala arhitektova vdova Ana Jontez Mihevc. Dela je arhitekt najverjetneje zapisoval po spominu, zato niso navedena povsem kronološko, predvojnih del je 26, vendar

Poglejmo si nekoliko podrobneje prvo Mihevčevo delo s seznama. Še kot študent arhitekture, dober mesec pred očetovo smrtjo, je Mihevc za adaptacijo lokala Vekoslava Lesjaka na Šelenburgovi ulici narisal dve različici fasade,⁴⁹ prvo dne 25. oktobra 1935, podpisano s kratico ME, in drugo, ki je bila izvedena, z dne 17. novembra 1935, podpisano z Mihevc. Za lokal je zasnoval tudi opremo, kot to navaja v seznamu. Grafično oblikovanje dopisnega papirja podjetja Lesjak, ki je ohranjeno med dokumentacijo, ni dokazano, vendar ga za zdaj ne moremo izključiti. Tako tlorisi adaptacije in načrti notranje opreme kot tudi fotografije slednje niso dostopni ali znani. Mihevc je izložbene površine lokala oblikoval tako, da jim je namenil kar največ prostora, kar je bilo gotovo dobro sprejeto pri trgovcu. Izložbena površina je razdeljena na globoke in plitke vitrine; slednje stečejo slabih 20 centimetrov od zidu, tam lahko na ohranjeni fotografiji vidimo razstavljene manjše predmete, globoke vitrine pa so ob odprtinah in tam je prostor za večje razstavne kose. Izložbene površine se od ustaljenih lesenih izložbenih površin iz tistega časa razlikujejo po tem, da so v kovinskih okvirjih. V enovito kovinsko izložbeno konstrukcijo je Mihevc vključil še zlozljiva senčila na ulični strani, nad senčili pa je bil velik napis na nevtralnem ozadju, kar je še bolj poudarilo napis oziroma identiteto trgovca. Tovrsten moderen princip postavitve izložb je bil gotovo drugačen od ustaljenega principa, po katerem so okenske odprtine služile kot izložbe, in s stališča trgovcev gotovo bolj zaželen, saj je tako trgovec imel več razstavljenega blaga na očeh številnih mimoidočih. Pri takem povečanju izložbenih površin ni bilo treba posegati v konstrukcijo stavbe, kar se je zgodilo pri kasnejših prenovah lokalov.

Po opravljeni diplomi je arhitekt Mihevc odšel na služenje vojaškega roka, po pripovedovanju njegove vdove ga je služil v Mariboru, kar dokazuje razglednica⁵⁰, iz osebne dokumentacije pa razberemo, da je po končanem devetmesečnem vojaškem roku postal rezervni poročnik.⁵¹

gospa Jontez Mihevc pravi, da je mogoče kakšno delo njen mož pri zapisu izpustil. Kot primer navaja oblikovanje notranjščine lokala Petriček na Aleksandrovi cesti v Ljubljani.

⁴⁹ Zgodovinski arhiv Ljubljana, LJU 493, Mesto Ljubljana, gradbena registratura TE 72, 23419/36

⁵⁰ Razglednica, poslana iz kraja Bakar dne 11. julija 1937, pod katero je podpisan Franci, je naslovljena na arhitekta v podoficirski šoli, dačka četa, kasarne kralja Petra v Mariboru. Po pripovedovanju Ane Jontez Mihevc z dne 14. novembra 2011 v Portorožu je Mihevc služil vojaški rok skupaj s hrvaškim arhitektom Jakhilom Fincijem in statikom Dušanom Raičem.

⁵¹ *Anketni list*, iz arhitektovega zasebnega arhiva, last Ane Jontez Mihevc.

Zaključek

Arhitekt Mihevc je izhajal iz narodno mešane družine in je na začetku šolanja, še kot otrok, zamenjal tri nacionalno in urbano povsem različna okolja: mediteranski, z nacionalizmi in ideologijami prežeti Trst, metropolitanski Dunaj v zatonu cesarsko-kraljeve monarhije ter nacionalno prebujajočo se Ljubljano v gospodarskem vzponu in s številnimi političnimi razočaranji, pri čemer se velja spomniti grenke vagonarsko-begunske izkušnje, ki je kasnejšega arhitekta vodila k iskanju boljšega in pravičnejšega sveta. Po končani realki v Ljubljani se je kot študent v Plečnikovem seminarju dobro pripravil za poznejše arhitekturne izzive. Skozi profesorjev vsakodnevni in celodnevni pedagoški proces, ki je bil osnovan na razmisleku, predanosti delu in vztrajnosti, se je dobro seznanil z različnimi arhitekturnimi nalogami in raznoraznimi (risarskimi) veščinami. Mihevc je bil ambiciozen, vendar diplomska ocena 7 ni merilo njegove študijske uspešnosti, saj je kasnejši Mihevčev konkurent diplomiral celo z oceno 6. Menim, da je bila nekajletna starostna razlika tisti psihološki moment v odnosu dveh kolegov iz Plečnikovega seminarja, torej Ravnikarja in Mihevca, ki je določal njun temeljni medsebojni odnos. Ravnikar in Mihevc sta si kot kasnejša profesorja nasprotovala pri reformi študija – t. i. smeri B, pri urbanistični zasnovi Slovenskega primorja ... Vzorec obnašanja dveh nasprotujočih si pedagogov – Vurnika in Plečnika – sta, ker sta ga poznala in doživela, prenesla v obdobje po drugi svetovni vojni, vendar v luči spremenjenih arhitekturnih izhodišč, ter se sporekla glede velikih in malih zadev. Ravnikar, ki je bil nekoliko starejši in je diplomiral leta 1935, je na povabilo kolega Marjana Tepine še zadnji trenutek odšel delat v arhitekturni atelje arhitekta Le Corbusiera in njegovega bratranca v Parizu, medtem ko nekoliko mlajši Mihevc tega ni mogel izvesti, saj je po diplomi in odsluženi vojaščini v obdobju, ko so se nad Evropo zgriinjali črni oblaki, odšel na prakso, da bi si čim prej pridobil uradni naziv pooblaščen inženir za arhitekturo. Vendar pa je to že druga zgodba, v katero na koncu korenito poseže druga svetovna vojna.

Viri ilustracij: Ana Jontez Mihevc (sl. 1); Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje (sl. 2–10, 12–16); Ljubljana, Zgodovinski arhiv Ljubljana (sl. 11).

| THE STUDENT YEARS OF ARCHITECT EDVARD MIHEVC**Summary**

Edvard Mihevc was the second most important lecturer in the architecture department of the University of Ljubljana in the second half of the 20th century. In 2011 the centennial of his birth was celebrated. There are a growing number of published texts about his work, but there are still many gaps and inaccuracies concerning his student years and first architectural projects. Based on accessible sources and literature, as well as the testimony of the architect's widow, Ana Jontez Mihevc, this article presents in great detail the restless period of social changes that marked Mihevc's childhood, his student years, and projects that he completed as part of the seminar class with Prof. Jože Plečnik. It also includes his first independent implemented project: the renovation and furnishing of a shop owned by Vekoslav Lesjak on Šelenburg Street (now 28 Slovenska Street) in Ljubljana in 1935.

Architect Edvard Mihevc was born in Trieste as Eduardo Corradini to a Rhaeto-Romanic mother from Southern Tyrol (today part of Italy), whereas his father came from the Slovene town of Vrhnika. Because of his leftist political views, his father was forced to move quite frequently to different places in the Austro-Hungarian monarchy: Ljubljana, Vienna, Tyrol, and Trieste. After the dissolution of the monarchy, the family fled Trieste and found refuge in Ljubljana, where the future architect began attending public school. They initially lived in train cars, but by the time Mihevc finished grammar school in 1930, the family's situation improved and they adapted well to everyday life in Ljubljana. Edvard Mihevc's father Ignac remained politically active, while Edvard began attending Jože Plečnik's seminar classes in the Ljubljana architecture department. Some of his classmates were Božo Gvardjančič, Edvard Ravnikar, and Danilo Fürst. Together with Mihevc and several others they belong to the second generation of Plečnik's students who, unlike the older first generation, caused a decisive shift away from traditional architecture (so cherished by Prof. Plečnik) to modern architectural and urban concepts connected with the modernisation of the new state. The article discusses the relationships between seminar classmates and their work under the guidance of the charismatic professor. Greatly influenced by his teacher, the young Edo Mihevc distinguished himself with excellent seminar projects that are now part of the Plečnik Collection of the Ljubljana Museum of Architecture and Design. Before graduation, Mihevc renovated the Lesjak shop and indicated a different path and understanding of architecture than the one imparted to his students by Plečnik. After graduation, when he already worked for the architect Ladislav Kham, Mihevc probably no longer enjoyed Plečnik's support because he worked with Plečnik's competition. The balance of powers at the school and the school's profile greatly changed after the Second World War, when Mihevc and Ravnikar joined the staff of the architecture department of Ljubljana Technical Faculty. Mihevc continued to show respect and benevolence towards Plečnik, but represented constant competition to his seminar classmate Edvard Ravnikar. Their relationship can be compared to that of Professors Vurnik and Plečnik before them.

Captions:

1. From left to right: half-brother Jože, half-sister Frida, brother Nace, and Edvard Corradini (later Edo Mihevc) in 1933. From the family photo album of architect Edo Mihevc, Edo Mihevc archive, owned by Ana Jontez Mihevc
2. Plan, 32 x 46 cm, entitled *Midas' Tomb*, drawn by architecture student Edo Mihevc in 1930, proving that Mihevc studied architecture already in 1930; many authors claim that he enrolled at the architecture department in 1931. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik Collection, 534: LJU; PZ-0025348
3. Plan of a mausoleum, 45 x 55 cm, 1931. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik Collection, 534: LJU; PZ-0025346
4. Plan, 36 x 51 cm, entitled *Rocky Grave*, 1930. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik Collection, 534: LJU; PZ-0025345
5. Untitled plan, 43x54 cm, featuring a low wooden cottage on a stone base, 1932. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik Collection, 534: LJU; PZ-0025349
6. Sketch of a sign, 11 x 6 cm. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik Collection, 534: LJU; PZ-0025358
7. Group photo with Prof Jože Plečnik, place and date unknown. The sixth to the left of the professor is Marija Grafenauer, the eighth is Marko Župančič, the first to the right of the professor is his assistant Gizela Suklje, behind her is Marjan Tepina, the fourth to the right is Edo Mihevc, the sixth is Jovan Krunic. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik Collection, Jovan Krunic Estate
8. Drawing of a flower container made of metal strips, 9 x 12,5 cm, by architecture student Marjan Tepina, 1933. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Estate of architect Danilo Fürst
9. Drawing, 11x14 cm, flower container made of metal strips by architecture student Edo Mihevc, 1933. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik Collection, 534: LJU; PZ-0025359
10. Drawing of a flower container made of metal strips, 13 x 15,5 cm, by architecture student Edvard Ravnikar, 1933. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Estate of architect Danilo Fürst
11. One of two versions of the façade of Vekoslav Lesjak's shop, Šelenburg Street, 17 Nov. 1935. Ljubljana, Ljubljana History Archive, SI ZAL, LJU 493 City of Ljubljana, construction registry, TE 72, 23419/36
12. Photograph of Vekoslav Lesjak's shop in Šelenburg Street (now 28 Slovene Street) before the Second World War. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Estate of architect Edo Mihevc
13. Plečnik's students next to Marmont gloriette, Trogir. Mihevc (in the middle) sitting on a stone wall. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Estate of architect Marjan Tepina
14. Main façade of Ljubljana Philharmonic, 23 x 25 cm, final thesis of architect Edo Mihevc, 1936. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik collection, 534: LJU; PZ-0026351l
15. Side façade of Ljubljana Philharmonic, 44 x 64 cm, final thesis of architect Edo Mihevc, 1936. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik collection, 534: LJU; PZ-0026351n
16. Postcard sent by Prof Edo Mihevc to Prof. Jože Plečnik from Athens on 26 August 1950. Ljubljana, Museum of Architecture and Design, Plečnik Collection, 534: LJU; PZ-0015202